

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Ενότητα #5: ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Διδάσκουσα: Βιβή Θώμου
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα **Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα** (*Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece*)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

40

Στη νέα μας γειτονιά

*Η Ελένη με την οικογένειά της μόλις μετακόμισε.
Ας γνωρίσουμε τη νέα της γειτονιά.*

Το σπίτι στον Άγιο Δημήτρη θεωρήθηκε μικρό για την εξαμελή μας οικογένεια. [...] Το καινούριο μας σπίτι ήταν κι αυτό μέσα σε κτήμα, μαζί μ' άλλα δυο σπίτια, χτισμένα μακριά το ένα από το άλλο. Είχε λίγα οπωροφόρα, αρκετά κυπαρίσσια και πευκάκια. Στη μέση του δέσποζε με τη θεόρατη κορμοστασιά του το μεγαλύτερο πεύκο που έχετε δει. Τέσσερις φορές ψηλότερο από τη στέγη του σπιτιού, μ' απλωμένα τα χοντρά κλαδιά του σαν ομπρέλα. Ήταν το καμάρι της γειτονιάς. Αμέσως, στο μεγάλο πρώτο κλαδί του, κρέμασε με γερές αλυσίδες ο πατέρας μου την κούνια.

Στο μεγαλύτερο από τα τρία σπίτια έμεναν οι ιδιοκτήτες. Ο κύριος Σταμάτης με τη γυναίκα του, την κυρία Ειρήνη, και το γιο τους, τον Παρασκευά. Ήταν συνομήλικός μου, κι απ' την πρώτη στιγμή γίναμε φίλοι και παραμένουμε μέχρι σήμερα, με τις οικογένειές μας, το ίδιο δεμένοι.

Στο τρίτο, το μικρότερο σπίτι, έμενε ο κυρ Φάνης, ο κουρέας, με τη γυναίκα του, την κυρία Οδύσσεια. Όλοι εξαιρετικοί άνθρωποι, ιδιαίτερα ο κυρ Σταμάτης. Σοβαρός, καλόψυχος κι υπομονετικός. Ποτέ δε μας μάλωσε. Πάντα μας συμβούλευε. Ήταν –ας πούμε– ο σοφός της γειτονιάς μας.

Η καινούρια παιδική μας ομάδα σε λίγες μέρες ήταν έτοιμη. Σχεδόν όλα τα παιδιά ήμασταν συνομήλικα. Μεταξύ μας υπήρχε διαφορά ένα το πολύ δύο χρόνια πάνω ή κάτω από την ηλικία μου. Η Βαρβάρα, η Αργυρώ, ο Αντώνης, ο Αλέκος, ο Στέλιος, ο Παρασκευάς κι εγώ γίναμε επτά. Πότε πότε έμπαινε στην παρέα μας κι ο Βασιλάκης –ο αδερφός μου– και ο Γιάγκος –ο αδερφός του Στέλιου– που ήτανε λίγο μικρότεροι.

*Λέλα Πεταλά-Παπαδοπούλου,
Αξέχαστα χρόνια, εκδ. Πατάκη*

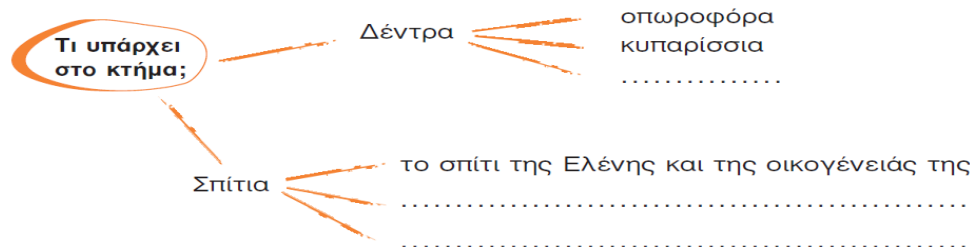

Ξεκλειδώνω το κείμενο

- 1 Για ποιο λόγο μετακόμισε η οικογένεια της Ελένης σε καινούριο σπίτι;
- 2 Πώς ήταν η νέα γειτονιά; Ποιοι έμεναν εκεί; Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα με λέξεις και φράσεις που μας δίνουν πληροφορίες για τους ανθρώπους, τη φύση και τα σπίτια.

»» Οι άνθρωποι	»» Η φύση	»» Τα σπίτια

- Παρατήρησε με το διπλανό ή τη διπλανή σου προσεκτικά την εικόνα της προηγούμενης σελίδας και βρείτε ποια οικογένεια μένει σε ποιο σπίτι.
- 3 Καθώς διαβάζουμε ένα κείμενο, οργανώνουμε τις πληροφορίες που βρίσκουμε σε αυτό. Συμπλήρωσε το παρακάτω διάγραμμα βάζοντας στη σωστή θέση τις πληροφορίες για τη νέα γειτονιά της Ελένης.

Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)

Το ίδιο κιόλας βράδυ, η Μικρή Αρκούδα* μέσα από μια αστεροακτίνα της έστειλε την απόπειρή της. Και το παιδί διάβασε με τρεμάμενη φωνή: «Περιβάλλον, SOS!!!».

— Βέβαια! Πώς δεν το σκεφτήκαμε πιο πριν; Η Γη μας κινδυνεύει από τη μόλυνση. Γι' αυτό είναι θυμωμένα τα σύννεφα.

— Θα τα κάνουμε να ξεθυμώσουν, είπαν μ' ένα στόμα όλα τα παιδιά, ξέροντας τώρα πια τι έπρεπε να κάνουν.

Σαν ξημέρωσε, τα παιδιά σκορπίστηκαν στις γύρω γειτονιές, πήγαν από σχολείο σε σχολείο, από σπίτι σε σπίτι και μίλησαν με τα άλλα παιδιά στη δική τους γλώσσα. Αυτά με τη σειρά τους μίλησαν στους φίλους τους στις άλλες γειτονιές κι εκείνοι στους δικούς τους. Μέσα σε λίγες μέρες όλα τα παιδιά της Γης γνώριζαν την αλήθεια. Όμως μόνα τους δίκως τη βοήθεια των μεγάλων, ήταν αδύνατο ν' αλλάξουν τον κόσμο. Έβαλαν λοιπόν τα δυνατά τους και τα βράδια, σαν έπεφταν στο κρεβάτι, έπλεκαν στο παραμύθι της μαμάς ή του παππού και της γιαγιάς τη δική τους ιστορία, την αληθινή, με το περιβάλλον και τα σύννεφα. Κι η ζεστασιά των παιδικών λόγων μαλάκωσε την καρδιά τους...

Πολύ σύντομα όλοι μιλούσαν γι' αυτό. Στις γειτονιές, στις πλατείες και στα ξεραμένα πάρκα των πόλεων, στα έδρανα* των Κοινοβουλίων, παντού όλοι μιλούσαν για την προστασία του περιβάλλοντος. Κι όχι μόνο...

Τα μέτρα ήταν άμεσα: οι τραγουδιστάδες έπλεξαν εγκώμια στη μητέρα φύση, οι παραμυθάδες την τίμησαν με όμορφες ιστορίες, οι πολιτικοί έκαναν νόμους να την προστατέψουν κι οι απλοί άνθρωποι της έδειξαν την αγάπη τους.

Τα αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν. Και τα παιδιά ήταν αυτά που τα πρωτοαντίκρισαν.

— Είδατε που είχαμε δίκιο;

— Πράγματι! Έχω καιρό να δω ακουπιδία στους δρόμους...

— Και τα πάρκα δεν είναι βουβά, αντηχούν από τα γέλια!

— Κοιτάξτε! Όλοι βγήκαν στις γύρω πλαγιές να φυτέψουν δενδρύλλια!

— Και τα φουγάρα στις σκεπές έγιναν ανθοδοχεία!

Από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ανακοινώνονταν τα νέα απ' όλο τον κόσμο: «Οι πετρελαιοκλιδές δεν μολύνουν πια τα νερά των θαλασσών... Οι φωτιές ανάβουν μόνο για να ζεστάνουν... Οι εξατμίσεις των αυτοκινήτων αποσούρονται, γιατί αυτά κινούνται με τη βοήθεια του ήλιου...».

Ακόμα και οι βροχοσταλίδες δεν έμειναν ασυγκίνητες. Ήταν οι πρώτες που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμά μου κι έδωσαν το «παρών». Κι ο ουρανός σκοτένιωσε.

— Επιτέλους βροχή! φώναξε αυθόρμητα κάποιος νεαρός.

— Η βροχή της σωτηρίας! συμπλήρωσε μια κοπέλα.

— Είναι αυτό που περιμέναμε, αυτό που μας ξαναγιώνει, παρατήρησε μια γριούλα. Το νερό της ζωής!

Μήνες περίμεναν αυτή τη στιγμή και η ευκαιρία δεν πήγε χαμένη. Μικροί και μεγάλοι βγήκαν στους δρόμους μες στη βροχή και γιόρτασαν το γεγονός.

Έτσι, η στάση των βροχοσταλίδων έληξε, με την υπόσχεση βέβαια και την ελπίδα για ένα καινούριο ξεκίνημα, μια καινούρια ζωή...

Μερκούριος Αυτήης, Ουρανοκαμήματα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2000 (διασκευή).

* Μικρή Αρκούδα: αστεριόμοδος

* έδρανα των κοινοβουλίων: καθίσματα στις αίθουσες που συγκεντρώνονται οι βουλευτές

1. Το κείμενο που διαβάσατε είναι η συνέχεια και το τέλος της στάσης των βροχοσταλίδων. Διηγηθείτε το με λίγα λόγια στο διπλανό σας. Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν.

- Γιατί τα σύννεφα ήταν θυμωμένα;
- Τι έκαναν τα παιδιά για να ξεθυμώσουν τα σύννεφα;
- Τι μέτρα πήραν οι άνθρωποι για να προστατέψουν το περιβάλλον;
- Τι αποτέλεσμα είχαν τα μέτρα που πήραν οι άνθρωποι;

2. Από τη στάση των βροχοσταλίδων τα παιδιά κατάλαβαν ότι η γη κινδυνεύει και αποφάσισαν να δράσουν. Αφού συγκέντρωσαν πληροφορίες από εφημερίδες, περιοδικά, το διαδίκτυο, συζήτησαν μεταξύ τους και διαπίστωσαν πως οι πιο σοβαρές αιτίες που κάνουν τη γη μας να κινδυνεύει είναι το ότι:

*α) η ατμόσφαιρα μολύνεται, β) τα δάση καταστρέφονται,
γ) η θερμοκρασία αυξάνεται, δ) το κλίμα αλλάζει,
ε) η θάλασσα ρυπαίνεται, στ) οι βιότοποι εξαφανίζονται.*

Στο τέλος, αποφάσισαν να φτιάξουν έναν κατάλογο με τα θέματα που συζήτησαν και να τον στείλουν στους μεγάλους. Ήθελαν να τους δείξουν ότι δεν έχουν κανένα δικαίωμα πλέον να αδιαφορούν.

Βοηθήστε τα να φτιάξουν αυτόν τον κατάλογο.

- α) Η μόλυνση της ατμόσφαιρας.
β) .....
γ) .....
δ) .....
ε) .....
στ).....

3. Τα παιδιά κατάλαβαν από το μήνυμα της Μικρής Αρκούδας ότι η Γη **κινδυνεύει** από τη μόλυνση. Το ρήμα **κινδυνεύω** παράγεται από τη λέξη **κίνδυνος**, που είναι ουσιαστικό.

Τα ρήματα που παράγονται από τα ονόματα τελειώνουν σε:

-εύω, π.χ. κίνδυνος	—————>	κινδυνεύω
-ώνω, π.χ. στεφάνι	—————>	στεφανώνω
-ίζω, π.χ. σκούπα	—————>	σκουπίζω
-αίνω, π.χ. όμορφος	—————>	ομορφαίνω
-ιάζω, π.χ. βράδυ	—————>	βραδιάζω
-ύνω, π.χ. ελαφρύς	—————>	ελαφρύνω
-άζω, π.χ. δόξα	—————>	δοξάζω

Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης

Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης, διάσημο ζευγάρι γάτες,
ήταν κλόουν γκαφατζήδες, κωμικοί και ακροβάτες.
Φημισμένοι, είχαν έδρα την Πλατεία Βικτωρίας
έδρα μόνο, γιατί ήταν οπαδοί της φασαρίας.
Κένσιγκτον, Κόρνγουολ Γκάρντεν, Λόνστον Πλέις*, στην απάτη,
φήμη είχαν σαν πενήντα, κι όχι μόνο σαν δυο γάτοι.

Αν στο σπίτι το φεγγίτη ανοικτό τον βρεις να στάζει,
το κελάρι* αν πεις πως μάλλον με πεδίο μάχης μοιάζει,
αν στη στέγη καταλάβεις να 'χει φύγει κεραμίδι,
γιατί γίνονται από κάτω όλοι οι ένοικοι μουσκίδι,
αν προσέξεις να 'ναι χάρω πεταμένο το συρτάρι,
και το μάλλινο γιλέκο να σου τό 'χει κάποιος πάρει,
ή μετά το δείπνο πάλι, αν καμιά απ' τις κοπέλες
έχει χάσει αιφνιδίως το κολιέ της με τις πέρλες,
θα πουν όλοι: «Αυτές οι γάτες! Πο, πο, πο! Πανάθεμά τες!
Ο Μπελάς να 'ταν, ή μήπως ο φτωχός ο Ρουμποτύρης;
Μήπως ήτανε κι οι δυο τους; Ποιον να πιάσεις, ποιον να δείρεις;»

*ονόματα πλατειών του Λονδίνου
*κελάρι: αποθήκη τροφίμων ή ποτών

Γελάσακε με την ψυχή μας

Κυριακή όταν καθίσει η φαμίλια στο τραπέζι
σοβαρή, γιατί κανένας με το γεύμα του δεν παίζει,
κι ενώ όλοι περιμένουν το ψητό και τη σαλάτα,
η μαγειρίσσα θα έρθει, ξαφνικά, με άδεια πιάτα.

Και θα πει θορυβημένη, θυμωμένη, ντροπισασμένη:
«Η όρεξή σας πρέπει μάλλον για πολύ να περιμένει!
Από μέσ' από το φούρνο έκανε φτερά το μπουτί
Θα μου στρίψει! Επιτέλους, μα τι γάτο είναι τούτοι;»

Κι όλοι λένε: «Αυτές οι γάτες! Πο, πο, πο! Πανάθεμά τες!
Ο Μπελάς να 'ταν, ή μήπως ο φτωχός ο Ρουμποτύρης;
Μήπως ήτανε κι οι δυο τους; Ποιον να πιάσεις, ποιον να δείρεις!»

Όταν θόρυβο ακούσεις, από την τραπεζαρία,
γυαλικά κράτς μπουμ! να πέφτουν με κακό και φασαρία,
όταν δεις και το ντουλάπι κατσαρόλια να πετάει,
και το βάζο Μινγκ στη σάλα μ' ένα πίνγκ! απλά να σπάει,
θα πουν όλοι τρομαγμένοι: «Είναι πάλι οι γάτοι εκείνοι!
Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης!» Όμως τι μπορεί να γίνει;

Τ.Σ. Έλιοτ, Το εγχειρίδιο πρακτικής γατικής του γερο-Πόσουμ, εκδ. Άγρα, Αθήνα, 2000, μετάφραση Παυλίνα Παμπούδη - Γιάννης Ζέρβας

1. Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης ήταν ένα ζευγάρι διάσημων γάτων. Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση στις παρακάτω ερωτήσεις για να μάθετε περισσότερα γι' αυτούς:

α) Πού έμεναν οι δύο γάτοι; Έμεναν...

A στην πλατεία Βικτωρίας. B στο Λόνστον Πλέις. Γ. πουθενά μόνιμα.

β) Γιατί το κελάρι έμοιαζε με πεδίο μάχης; Γιατί οι δυο γάτοι...

A τσακώθηκαν μεταξύ τους. B έκαναν πολλές ζημιές. Γ. έδωσαν μάχη με ένα σκύλο.

γ) Γιατί η μαγειρίσσα επιστρέφει με άδεια πιάτα στο τραπέζι; Γιατί το φαγητό...

A το άρπαξαν οι γάτες. B της έπεσε από τα χέρια Γ. κάπκε.
όταν το εβγαλε
από το φούρνο.

2. Ανακαλύψτε τις σκανταλιές που έκαναν οι δύο γάτοι συμπληρώνοντας τις λέξεις από το ποίημα που λείπουν στο παρακάτω κείμενο:

Ο Μπελάς και ο Ρουμποτύρης άνοιξαν το ..... και στάζει μες στο σπίτι. Έσπασαν μερικά ..... στη στέγη και το νερό μπήκε στα δωμάτια. Πέταξαν κάτω το ..... και πήραν το μάλλινο ..... Μια κοπέλα έχασε το ..... της με τις ..... Πήραν μέσα από το φούρνο το ..... Έσπασαν το ..... στο σαλόνι. Στην τραπεζαρία έσπασαν τα ..... και από τα ντουλάπια της κουζίνας πέταξαν έξω τα .....

3. Φανταστείτε ότι είστε καλεσμένοι σ' ένα σπίτι απ' όπου πέρασαν οι δυο γάτοι. Συζητήστε στην τάξη:

- Τι θα βλέπατε γύρω σας; Ποιες σκανταλιές των γάτων θα μπορούσατε να ανακαλύψετε;
- Τι ήχους θα ακούγατε από την τραπεζαρία, την κουζίνα, το σαλόνι;

4. Ο Μπελάς και ο Ρουμποτύρης έκαναν κι άλλες σκανταλιές. Για να μάθετε ποιες είναι αυτές, γράψτε στα κενά τα αντίθετα επίθετα από αυτά που είναι στην παρένθεση.

- ✦ Με τα ..... (μαλακά) τους νύχια ξηλώνουν το ..... (φτηνό) ..... (μονόχρωμο) χαλί της σάλας.
- ✦ Τρέχουν και πηδούν μέσα στις ..... (παλιές) γλάστρες της γιαγιάς.
- ✦ Σκαρφαλώνουν πάνω στον ..... (χαμηλό) και ..... (στενό) μαντρότοιχο της αυλής και κοροϊδεύουν το ..... (ήμερο) σκυλί του γείτονα.
- ✦ Τρυπούν τις ..... (ανοικτές) σακούλες με τα σκουπίδια που υπάρχουν στα ..... (φωτεινά) δρομάκια ψάχνοντας για κανένα ψαροκόκαλο.

5. Βρείτε στο ποίημα και αντιγράψτε τους τέσσερις στίχους όπου ακούγεται πολλή φασαρία.

.....

.....

.....

.....

.....

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

